

Başvuru Tarihi (Received Date): 11.12.2024

Kabul Tarihi (Accepted Date) : 01.05.2025

Makale Türü (Article Type): Derleme Makale/ Review Article

doi: 10.522848/ijls.1599971

Kaynakça Gösterimi: Amirbayova, E. (2025). Dede Korkut hikayelerinde kadınların liderlik rol ve özelliklerine ilişkin bir çözümleme. *Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi: Kuram ve Uygulama*, 8(1), 1-19. doi: 10.522848/ijls.1599971

Citation Information: Amirbayova, E. (2025). An analysis of the leadership roles and characteristics of women in the Dede Korkut stories. *International Journal of Leadership Studies: Theory and Practice*, 8(1), 1-19. doi: 10.522848/ijls.1599971

DEDE KORKUT HİKAYELERİNDE KADINLARIN LİDERLİK ROL VE ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BİR ÇÖZÜMLEME

Elvina AMİRBAYOVA¹

Öz

Dede Korkut Destanı, Türkçe konuşan halkların kültürel ve sanatsal mirasının en değerli örneklerinden biri olarak, zengin dil yapısı, yaratıcı gücü ve sanatsal derinliğiyle dikkat çekmektedir. Bu destan, yalnızca tarihsel bir kaynağın ötesinde, sosyal yapıyı, gelenekleri ve insan ilişkilerini yansıtan önemli bir kültürel metin olarak değerlendirilmektedir. Dede Korkut Destanı'nda adı geçen han ve hatun figürleri, her biri kendine özgü özellikleriyle toplumsal yapıyı yansıtmakla birlikte, bireysel liderlik anlayışlarına dair ipuçları sunmaktadır. Bu figürler, destanın geçtiği toplumun değerlerini, sosyal normlarını ve toplumsal cinsiyet rollerini anlamak açısından da önemli bir kaynak teşkil etmektedir. Bu çalışmada, Dede Korkut Destanı'ndaki kadın figürlerinin liderlik yaklaşımlarını ve toplumsal rollerini incelemek için nitel araştırma yöntemine dayalı bir inceleme gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma, metnin derinlikli ve bağlam içinde analiz edilmesine olanak tanır ve bu çalışma, özellikle söylem analizi yöntemiyle destandaki kadın karakterlerinin dilsel temsillerini incelemeyi hedeflemiştir. Söylem analizi, dilin toplumsal, kültürel ve tarihsel bağlamdaki etkilerini ortaya koymak için kullanılan bir yöntemdir. Bu bağlamda, kadın figürlerinin dilsel temsillerinin toplumsal normlarla, kültürel değerlerle nasıl şekillendiği, bireysel ve toplumsal liderlik anlayışlarını nasıl yansıttığı sorgulanmıştır. Ayrıca, kadın karakterlerin toplumsal yapılar içindeki yerleri, güç ilişkileri ve toplumsal cinsiyet rollerinin belirlenmesi için metnin farklı bölümleri üzerinden bir içerik analizi yapılmıştır. Çalışmanın amacı, destandaki kadın figürlerinin sadece bireysel anlamda liderlik özelliklerini değil, aynı zamanda toplum içindeki işlevleri ve kadınların kültürel bağlamdaki temsili de kapsamlı bir şekilde incelemektir. Söylem analizi bu sürecin temel aracı olarak kullanılmış, destandaki kadın karakterlerin konuşma tarzları, davranışları ve karar alma süreçleri üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Dede Korkut, Kadın, Liderlik, Liderlik Roller.

A Analysis of the Leadership Roles and Characteristics of Women in the Dede Korkut Stories

Abstract

The *Dede Korkut Epic*, one of the most valuable examples of the cultural and artistic heritage of Turkic-speaking peoples, stands out with its rich linguistic structure, creative power, and artistic depth. This epic is considered an important cultural text that reflects not only historical events but also social structure, traditions, and human relationships. The figures of *han* and *hatun* mentioned in the epic each reflect societal values, social norms, and gender roles, offering a significant source for

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Yönetimi Bilim Dalı, E-posta: elvina.amirbekova@gmail.com, ORCID: 0009-0009-0990-4309

understanding individual leadership concepts and social structure. This study conducts a qualitative analysis to examine the leadership approaches and roles of the female figures in the *Dede Korkut Epic*. Qualitative research allows for an in-depth and contextual analysis of the text, and this study aims to explore the linguistic representations of female characters through discourse analysis. Discourse analysis is a method used to reveal the social, cultural, and historical impacts of language. In this context, the study investigates how the linguistic representations of female figures are shaped by societal norms and cultural values, and how they reflect individual and social leadership concepts. Additionally, a content analysis is conducted to identify the roles of women within social structures, power relations, and gender roles. The aim of the study is to comprehensively examine not only the individual leadership qualities of the female figures in the epic but also their societal functions and cultural representation. Discourse analysis is used as the primary tool in this process, focusing on the speech styles of the female characters.

Keywords: Dede Korkut, Woman, Woman Leadership.

Giriş

Destan, halk edebiyatının en önemli türlerinden biri olarak, tarihsel olayları, kahramanlıkları, mitolojik unsurları ve toplumsal değerleri anlatan uzun, manzum (şiirsel) ya da mensur (düzyazı) eserlerdir. Genellikle halk arasında kuşaktan kuşağa sözlü olarak aktarılan destanlar, toplumların kolektif belleği ve tarihini taşır. Bir destan, çoğunlukla kahramanlık, savaşlar, sevdâ, fedakârlık ve doğruluk gibi evrensel temaları işler. Destanların en önemli özelliklerinden biri, olağanüstü güçlere sahip kahramanlar ve tanrılarla dolu olmasıdır. Bu kahramanlar genellikle toplumun değerlerini ve kültürel kodlarını temsil eder.

Dede Korkut Destanı, Türk kültürünün en önemli epik yapıtlarından biridir ve Türk halk edebiyatının en değerli örnekleri arasında yer almaktadır. Bu destan, Oğuz Türkleri'nin tarihi, kültürel ve toplumsal yaşamına dair derin izler taşır ve bu yönüyle Türk halkının geçmişini, yaşam biçimini ve değerlerini anlamak açısından büyük bir öneme sahiptir.

Uzun yıllardır Doğu kültürü üzerine derinlemesine araştırmalar yapan Heinrich Friedrich von Dittsen, 1815 yılında *Dede Korkut Destanı*'nın incelenmeye başlanmasıyla, destanı birçok bilim insanının ilgisini çekmiştir. Destanın tarihi daha eskiye dayanmakta olup, Dittsen, destanın Homer'den daha önce ortaya çıktığını, bunu da destanda adı geçen Tepegöz konusunun Homer'in *Odyseia* destanındaki Polifemos karakteriyle benzerliğini göstererek kanıtlamaktadır. Bu şekilde, destanda geçen pek çok olay, özellikle Demirkapı, Derbent, Berde, Gence, Dereşem, Alınca, Karadağ, Göyce Gölü, Karacuk Dağı çevresinde gelişmektedir (Gökyay, 1976). Şüphesiz ki, bu dağlık coğrafya, destandaki karakterlerin davranışları ve özellikleri üzerinde de etkili olmuştur. Bu destanın yazarı ve anlatıcısı, kuşların dilini bilen, hikmet ve akıl sahibi olan, herkese doğru yolu gösteren, ozanların babası olarak bilinen Dede Korkut'tur. Dede Korkut, kopuz çalarak anlattığı hikayeleri yıllar boyu kuşaktan kuşağa aktarmış ve 16. yüzyılda yazıya geçirilmiştir. *Dede Korkut Destanı*'nda 12 boy bulunmaktadır (Gökyay, 1976):

1. Dirse Han oğlu Boğaç Han
2. Salur Kazan'ın Evi Yağmalanması
3. Kam Büre Bey Oğlu Bamsı Beyrek
4. Kazan Bey Oğlu Uruz'un Tutsak Olması
5. Duha Koca Oğlu Deli Dumrul
6. Kanlı Koca Oğlu Kanturalı
7. Kazılık Koca Oğlu Yegenek
8. Basat'ın Tepegöz'ü Öldürmesi
9. Begin Oğlu Emren
10. Uşun Koca Oğlu Segrek
11. Salur Kazan'ın Tutsak Olup Oğlu Uruz'un Çıkarması
12. İç Oğuz'a Taş Oğuz Asi Olup Beyrek Öldüğü

Ana karakter Dede Korkut, daha sonra Kazan Bey olarak farklı bir biçimde her boyda farklı karakter ve figürlerle kendini göstererek, gelecek nesillere kendi öğüt ve nasihatlerini vermektedir. Dede Korkut boylarının temel özelliği, yurdun ve halkın korunması, hayır güçlerini temsil eden eski Oğuzların yabancı işgalcilere – kötü güçlere karşı ölüm kalım savaşı ve hala geçerliliğini yitirmemiş birçok ahlaki-didaktik görüşlerden oluşmaktadır. Bu nasihatler, istiareler, sıfatlayıcı nitelemeler, özel vurgu ve tonlamalarla ifade edilen kafiye ve kelimeler aracılığıyla dile getirilmiştir. Bu bağlamda, *Dede Korkut* boylarındaki şiirler, zengin sentaktik paralelizm örnekleri sunmaktadır. Boydaki en anlamlı ve etkileyici şiirler, ana-oğul ve hatun-nişanlısı arasındaki diyaloglarda açıkça gözlemlenebilir. Cesaret, azim, dürüstlük, sadakat ve gerçek sevgiyi birleştiren bu diyaloglar, gelecekteki nesiller için halkların en güzel örneklerinden biri olarak kalacaktır (Teyek, 2017).

Dede Korkut Hikâyeleri, bugüne kadar iki kez tam olarak yayımlanmıştır. Bunlardan ilki, 1916 yılında Kilisli Rıfat tarafından Arap harfleriyle yapılan yayımdır ve bu, büyük ölçüde bir aktarım niteliği taşır. İkincisi ise, 1938 yılında Orhan Şaik Gökyay tarafından gerçekleştirilmiştir. Her iki yayımdan da, Dede Korkut kitabının asıl nüshasına değil, bozulmuş nüshanın bir versiyonuna dayalı olarak yapılmıştır. Destanın 12 boyu içerisinde çeşitli motifler ve kadın figürlerine yer verilmektedir. Makalede, kadınların bu destandaki rolleri, üstlendikleri temel görevler ve her bir kadının kendine has karakteristik özellikleri detaylı bir şekilde incelenmiştir (Gökyay, 1976).

Dede Korkut Destanı'nın, bireysel liderlik ve toplumsal değerler açısından derin bir anlam taşıdığına dair daha fazla araştırma yapılması gerekmektedir. Bu bağlamda, destandaki kadın figürlerinin ve özellikle onların liderlik özelliklerinin daha ayrıntılı bir şekilde incelenmesi, bu çalışmanın gerekliliğini ortaya koymaktadır. Kadın karakterlerin toplumsal rollerinin, aile içindeki ve toplumsal düzeydeki işlevlerinin incelenmesi, bu destanın anlaşılmasında önemli bir katkı sağlayacaktır. Mevcut literatürde, *Dede Korkut*'ta yer alan kadın karakterlerin genellikle pasif roller üstlendiği veya ön planda yer almadığı düşüncesi hâkim olmuştur. Ancak bu çalışmada, kadın figürlerinin liderlik özellikleri, onların toplumsal yapılarındaki işlevleri ve kültürel temsilleri derinlemesine ele alınacak ve bu karakterlerin sadece figüratif değil, aynı zamanda toplumsal bağlamdaki gerçek rollerinin daha net bir şekilde ortaya konması sağlanacaktır. Bu çalışma yapılmadan önce, *Dede Korkut Destanı*'ndaki kadın figürlerinin etkinliğine dair eksik veya yanlış bir algı hakim olabilir, bu da önemli bir bilgi açığını oluşturur. Bu nedenle, kadın karakterlerin liderlik ve toplumsal rollerine dair yapılan bu çalışma, önemli bir boşluğu dolduracaktır.

Çalışmanın amacı, kadın karakterlerin bireysel liderlik özelliklerinin yanı sıra, toplumdaki toplumsal işlevlerini ve kültürel bağlamdaki temsillerini kapsamlı bir şekilde ele almaktır. Ayrıca, bu figürlerin dilsel temsillerinin nasıl şekillendiği ve bu temsillerin kültürel değerler ve sosyal normlarla ilişkisi de araştırılacaktır. Bu çalışma, *Dede Korkut Hikâyeleri*'nde yer alan kadın figürlerinin liderlik rolleri ve özelliklerini nitel bir yaklaşımla incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada, kadın karakterlerin bireysel liderlik yaklaşımları, toplumsal işlevleri ve kültürel temsilleri analiz edilerek, bu figürlerin sahip oldukları liderlik niteliklerinin dönemin toplumsal yapısıyla nasıl örtüştüğü ortaya konulmaktadır. Özellikle kadın karakterlerin söylem ve eylemleri üzerinden toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında nasıl temsil edildikleri ve bu temsillerin çağdaş liderlik kuramlarıyla hangi yönlerden benzerlik gösterdiği değerlendirilmektedir.

Bu doğrultuda çalışma üç temel hedefe odaklanmaktadır:

1. Kadın karakterlerin söylem ve davranışlarında öne çıkan liderlik özelliklerinin belirlenmesi,
2. Bu özelliklerin toplumsal yapı, kültürel değerler ve güç ilişkileri bağlamında nasıl konumlandığının incelenmesi,

3. Elde edilen bulguların çağdaş liderlik yaklaşımlarıyla karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi.

Çalışmanın yöntemi, nitel araştırma yaklaşımına dayanmaktadır ve özellikle söylem analizi kullanılacaktır. Bu yöntemle, destandaki kadın karakterlerin konuşma tarzları, davranış biçimleri ve karar alma süreçleri incelenerek, kadınların toplumsal yapıdaki yerleri ve liderlik anlayışları üzerine derinlemesine bir analiz yapılacaktır.

Dede Korkut Destanlarının Kültürel Önemi

Dede Korkut Destanı, Oğuz Türklerinin kültürel yapısını, toplumsal değerlerini ve yaşam biçimlerini derinlemesine yansıtan önemli bir halk edebiyatı örneğidir. Destandaki toplumsal yapının belirgin izleri, Oğuzların göçebe yaşam tarzıyla doğrudan ilişkilidir. Bu yaşam tarzı hem maddi hem de manevi değerler açısından insan karakteri üzerinde belirleyici etkilerde bulunmuş ve günlük yaşamı şekillendiren bir dizi değer ve normu ortaya çıkarmıştır.

Göçebe toplumunun kültürel izleri, *Dede Korkut Destanı*'nın en belirgin özelliklerinden biridir. Oğuzların yaşadıkları toprakların adlarının anılmasından başka, herhangi bir tarihi yapı ya da anıtın destanda yer almaması, göçebe yaşamın sürekliliğini ve yerleşik hayata geçişin henüz tam anlamıyla gerçekleşmediğini gösterir (Gökyay, 1976). Bu bağlamda, savaşlar, avlar ve uzun süreli seferler gibi erkeklerin katıldığı etkinlikler, kadınların ise evlerinde eşlerinden uzak bir şekilde çocuklarıyla birlikte yaşamlarını sürdürmesi gibi durumlar, Oğuz toplumunun sosyal yapısının temel taşlarını oluşturmuştur.

Dede Korkut Destanı'nda, özellikle aileye verilen değer açıkça belirgindir. Destanın her boyunda aile içindeki ilişkiler, toplumsal normların bir yansıması olarak ele alınır. Bazı bölümlerde anne-çocuk (*Boğaç Han* hikâyesi), bazı bölümlerde ise kardeş-kardeş (*Bamsı Beyrek* hikâyesi) ve eşler arası ilişkiler (Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması) ön plana çıkarken, her durumda aile birliğinin korunması, toplumsal düzenin temel unsurlarından biri olarak vurgulanır. Aileyi kutsal bir yapı olarak görmek, Oğuzların toplumsal yaşamını belirleyen en önemli değerlerden biridir. Örneğin, *Dirse Han*'ın çocuğu olmaması nedeniyle kara odaya kapatılması, bu geleneksel aile anlayışının bir yansımasıdır (Gökyay, 1976). Aile kurmak ve çocuk sahibi olmak, Oğuz halkı için önemli bir toplumsal normu temsil etmektedir. Ayrıca, destanda başkahramanların hayatında, sadakat ve bağlılık gibi ahlaki değerler de belirgin şekilde yer alır; her başkahramanın yaşamında tek bir kadın olduğu ve bu kadının ona sadık kalması, toplumun aileye ve bağlılığa verdiği önemin simgesidir.

Dede Korkut Destanı'nda aileye verilen önemin yanı sıra orduya da büyük bir değer verildiği açıkça görülmektedir. Oğuz Türklerinin göçebe yaşam tarzı, Orta Asya'nın geniş bozkırlarında sürekli bir hareketliliği ve düşman saldırılarına karşı daima bir savunma hazırlığını zorunlu kılıyordu (Gökyay, 1976). Bu bağlamda, toplumun askeri yapısı, yalnızca fiziki bir güç değil, aynı zamanda toplumsal değerlerle şekillenen bir moral ve etik anlayışı da içermektedir. Oğuz halkı, askeri gücünü sadece savunma değil, aynı zamanda düzeni sağlama, düşmanla mücadele etme ve birlik oluşturma amacıyla kullanıyordu. Bu anlayış, *Dede Korkut Destanı*'ndaki pek çok hikâyede açıkça gözlemlenebilir. Özellikle *Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması* hikâyesinde, Salur Kazan'ın düşman saldırısı karşısında ailesini ve obasını korumak için verdiği mücadele, ordunun sadece savaşçı değil aynı zamanda koruyucu bir unsur olarak konumlandırıldığını gösterir. Benzer şekilde *Bamsı Beyrek* hikâyesinde, Beyrek'in genç yaşta yiğitlik göstererek düşmana karşı kahramanca savaşması, bireyin savaşçı yönünün küçük yaşlardan itibaren toplum tarafından desteklendiğini ve takdir edildiğini ortaya koyar (Gökyay, 1976). Bu tür olaylar, Oğuz toplumu için askeri gücün yalnızca bir savaş aracı değil; aynı zamanda birlik, sadakat ve onur gibi toplumsal değerleri pekiştiren bir yapı olduğunu açık biçimde yansıtır.

Anneler, çocuklarını büyütürken bu zorlu çevre şartlarına uygun olarak onları cesur, doğru, güçlü ve ahlaki erdemlere sahip bireyler olarak yetiştirmeye özen gösteriyorlardı. Bu eğitim, sadece

bireysel değil, toplumsal düzeyde de önemli bir role sahipti. Çocukların, zayıfları koruma, yardımseverlik, mütevazılık, hırslarından arınmışlık, vefa, dostluk ilişkilerini sürdürme gibi değerlerle donatılmaları bekleniyordu. Bu özellikler hem bireysel kahramanlık hem de toplumsal dayanışma anlayışının temellerini oluşturuyordu. Oğuz halkı için kahramanlık yalnızca savaş alanında değil, günlük yaşamda da kendini gösteren bir erdemdi (Gökyay, 1976). *Dirse Han Oğlu Boğaç Han* hikâyesinde, Boğaç Han'ın küçük yaşta cesaret göstermesi, annesinin onu yiğit, adaletli ve doğru bir birey olarak yetiştirmesinin bir sonucudur. Annenin duası, nasihati ve oğluna olan yönlendirici desteği, bu eğitim sürecinin temelini oluşturur. *Deli Dumrul* hikâyesinde ise Dumrul'un başına gelen olaylar neticesinde Tanrı'ya yönelmesi ve ailesinin fedakârlığı sayesinde gerçek ahlaki değerlere ulaşması, aile içindeki değer aktarımının gücünü yansıtır. Bu anlatılarda, çocuklara yalnızca düşmanla savaşmayı değil; zayıfları korumayı, sadakati sürdürmeyi, mütevazı olmayı öğrenmeleri gerektiği mesajı verilir. Böylece kahramanlık anlayışı, savaş meydanının ötesine taşınarak, günlük yaşamda da ahlaki bir duruş olarak anlam kazanır. Örneğin, *Bayındır Han*'ın açları doyurması, çıplakları giydirmesi ve toplumsal birliği sağlamak amacıyla yaptığı yardımlar, bu değerlerin somut örneklerinden biridir. Bayındır Han'ın bu davranışları, sadece bir hükümdarın değil, tüm toplumun moral ve etik sorumluluklarını yerine getirmesinin bir göstergesidir. Toplumun birliğini sağlamanın, aynı zamanda orduyu güçlü kılmanın bir yolu, toplumsal değerleri erdemli bir şekilde yaşamak ve bu değerleri çocuklara miras bırakmaktır.

Bu bağlamda, *Dede Korkut Destanı*'ndaki eğitim mekanizması hem bireysel hem de toplumsal düzeyde güçlü bir moral çerçeve sunarak hem savaşçı hem de erdemli bir insan tipi yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Örneğin *Dirse Han Oğlu Boğaç Han* hikâyesinde, küçük yaşta gösterdiği cesaretle halkını etkileyen Boğaç Han, sadece savaşçı değil aynı zamanda ailesine karşı merhametli bir birey olarak karşımıza çıkar. Bu durum, cesaret kadar affedicilik ve aile bağlarının da önemsendiğini gösterir. *Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması* hikâyesinde ise, düşman tehdidi karşısında sadece erkeklerin değil kadınların da dirayetli ve koruyucu bireyler olarak konumlandırıldığı görülür. Burla Hatun'un cesareti, toplumda kadınların da eğitilmesi ve kahramanlık vasıflarını taşıması gerektiğine işaret eder (Özsoy, 2008). Destanın bu yönü, Oğuzların göçebe yaşam tarzının ve askeri disiplinin nasıl iç içe geçmiş olduğunu, aynı zamanda kültürel değerlerin ve toplumsal normların ordunun gücüyle nasıl şekillendiğini gözler önüne sermektedir.

Destanda bir diğer belirgin tema, yiğitlik ve kahramanlık anlayışıdır. Erkeğin yiğitlik gösterisi, ad almak veya kendini ispatlamak amacıyla çıkılan savaşlar ve avlar üzerinden biçimlenir. Bu yiğitlik, sadece fiziksel güçle ilgili değil, aynı zamanda topluma hizmet etme ve değerli bir insan olma arzusunu da içerir. *Dede Korkut*'un, "Boğaç" adını verdiği bir kahramanın hikâyesinde olduğu gibi, kahramanlık gösterisi toplumsal onur ve saygınlık kazandıran bir davranış biçimidir. Ayrıca, savaşlar sonrasında düzenlenen ziyafetler ve düğünler, toplumsal birliğin pekiştirildiği, adların ve kahramanlıkların kutlandığı önemli etkinliklerdir.

Çocukların yetiştirilmesi de destanda vurgulanan önemli bir başka değerdir. Oğuz halkı, çocukların doğru bir biçimde yetiştirilmesinin hem bireysel hem de toplumsal düzen açısından elzem olduğunu kabul eder. *Dede Korkut Destanı*'nda yer alan, "Kız anadan görmeyince öğüt çekmez, oğul atadan görmeyince sofraya çekmez" gibi ifadeler, çocukların karakter gelişiminde anne ve babaların rolünün ne denli önemli olduğunu ortaya koyar (Gökyay, 1976). Anne ve baba, çocuklarının toplumsal değerleri öğrenmesi için model figürler olarak kabul edilir. Hatunlar, çocuklarını kendi başlarına büyütse de, babalarına olan saygıyı ve bağlılığı aşılamayı temel bir görev olarak kabul ederler. Bu anlayış, Oğuzların toplumsal yapısının dayanışma ve saygıya dayalı olduğunu gösterir. *Kazan Bey'in Oğlu Uruz Bey'in Tutsak Olması* boyunda, oğulların babalarına karşı duyduğu saygı, toplumsal dışlanma ve karşı karşıya gelme riskine işaret eder.

Bununla birlikte, destanın olumsuz figürleri de toplumsal normların ne şekilde ihlal edildiğini ve bu ihlallerin toplumda nasıl bir karşılık bulduğunu gözler önüne serer. *Tepegöz* ve *Deli Dımrul* gibi karakterler, toplumun genel ahlaki değerlerine aykırı davranan, kibirli, hasetçi ve başkalarına zarar vermek isteyen figürler olarak öne çıkar. Bu figürler, olumsuz davranışların toplumsal huzuru tehdit ettiğini ve bu tür bireylerin toplumdan dışlanma riskini taşıdığını simgeler. *Yaltacuk* karakteriyle ise yalan söylemenin ve güveni ihlal etmenin kötü bir davranış olduğu vurgulanır. Toplumda yalan söyleyen ve başkalarına zarar veren kişiler, toplumun dışladığı, hoş görmediği bireylerdir.

Sonuç olarak, *Dede Korkut Destanı*, yalnızca bir kahramanlık destanı olmanın ötesinde, Oğuz Türklerinin toplumsal değerlerini, aile yapısını, ahlaki anlayışlarını ve göçebe yaşam biçimlerini yansıtan derin bir kültürel metindir. Göçebe yaşamın getirdiği özgürlük, yiğitlik ve aileye verilen değerler, destanın temel yapı taşlarını oluşturur. Aynı zamanda, toplumun karşılaştığı olumsuz figürler ve bunlarla mücadelenin, Oğuz halkının toplumsal düzenini sağlama çabalarını gösterdiği bir anlatıdır.

Dede Korkut'un Toplumunda Kadınların Liderlik Rolü

Dede Korkut toplumu, kadının önemli bir rol üstlendiği ve güçlendirildiği bir yapıya sahipti. Kadınlar, sadece annelik ve eşlik gibi geleneksel rolleriyle sınırlı kalmaz, aynı zamanda erkeklerle eşdeğer şekilde cesur, güçlü ve korkusuz figürler olarak toplumda yer alırlardı. Bu nedenle, Dede Korkut toplumunda kadın, zayıf ya da marjinal bir figür olarak görülmemekteydi. Kadınların toplumsal statüsü, Dede Korkut Hikayelerinin "Mukaddime" kısmında dört farklı biçimde tasnif edilmiştir. Bu tasnif, kadının toplumdaki çok yönlü ve güçlü varlığını yansıtır:

1. Solduran sop olan kadın
2. Dolduran sop olan kadın
3. Evin dayanağı olan kadın
4. Ne kadar söylersen söyle bayağı olan kadın (Özsoy, 2008).

Göçebe yaşam tarzı benimsemiş olan Oğuz halkı, çadır kültürünü benimsemişti. Bu bağlamda kadınlar, kendilerine ait altın renginde çadırlar kurarak bu alanları özel ve kutsal kabul ederlerdi. Bu çadırlar, kadının hem fiziksel hem de manevi alanını simgeler, ona özgürlük ve bağımsızlık hissi verirdi. Ayrıca, Dede Korkut toplumunun hatunları, kırk ince belli kadınla seyahat eder ve bu kadınlar birbirlerinden hiç ayrılmazlardı. Bu, kadınların toplumsal bir bütün olarak birlik ve dayanışma içinde yaşadıklarını gösteren önemli bir özelliktir.

Dede Korkut Destanı'nda, kadın figürleri toplumsal yapıyı ve değerleri şekillendiren güçlü karakterler olarak karşımıza çıkar. Aşağıda Dede Korkut Destanı'nda yer alan kadın figürlerin özellikleri incelenmiştir:

Gülçehre.

Dede Korkut Destanı'nda yer alan ilk kadın karakterlerden biri, Dirse Han'ın eşasıdır. Dirse Han Oğlu Boğaç Han Boyu'nda, Dirse Han'ın eşası Gülçehre, özelliklerine dair ayrıntılı bir şekilde bilgi verilmektedir. Boyun giriş bölümünde, Dirse Han'ın eşasının önemli bir ana rolü üstlendiği açıkça vurgulanmaktadır. Bu bölümde, Dirse Han ve Gülçehrenin çocuk sahibi olamaması durumu ele alınarak, eşasının annelik rolü üzerinden anlamlı bir anlatıma yer verilmektedir. Eşasının kısırlık durumu ve anne olamama durumu, destanın anlatısında derin bir yer tutmakta ve toplumsal cinsiyetin, özellikle de kadınlık rolünün incelenmesi açısından önemli bir vurgu yapılmaktadır. Boyun orta bölümlerinde, Dirse Han'ın oğlu Boğaç Han, babasına karşı gelmesine rağmen, annesinin sürekli onun yanında yer alması

ve ona rehberlik eden akıllı, ailesini korumaya yönelik güçlü bir kadın figürü ortaya çıkmaktadır. Oğlunu öldürmeye çalışan Dirse Han'a karşı çıkan eşi, ona şu şekilde hitap etmiştir:

“A Dirse Han! Göz açınca gördüğüm, gönül verip sevdiğim! Sana böyle ne oldu? Niçin hüznülere gark oldun? Gittiğin yerde mi bir şeyler oldu? Hayırdır, niye izinin üstüne dönüp geldin? Ağızdan dilden bir haber ver bana. Kara başım kurban olsun bu günsana!” demiş (Teyek, 2017). Bu cümlelerden, annenin oğluna duyduğu derin sevgi, oğluna olan özlemi ve ayrılığın yarattığı acı, en nihayetinde uzun süre beklediği oğlunun doğumuna duyduğu büyük sevinç ve beklenti vurgulanmaktadır. Annenin, Dirse Han'a karşı gösterdiği bu duygusal bağlılık, oğlunun doğumunu sağlamak amacıyla büyük bir fedakarlıkta bulunmasına da yol açmıştır; bu doğrultuda, Dirse Han'a çok sayıda koyun ve kuzu kestirerek yoksulları doyurmuş, borçlarını ödemiştir. Bu davranış, annelik rolünün ve aile içindeki kadının etkisinin önemli bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Dirse Han'ın eşi, aynı zamanda ailenin birliğini, bütünlüğünü ve gücünü koruyan önemli bir figür olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin, Dirse Han'ın eşi, oğlunun yaralarını tedavi etmek için yola çıktığında, Dirse Han düşmanların eline esir düşmüş ve hapishaneye atılmıştı. Bu durumu öğrenen Dirse Han'ın eşi, oğluna babasını kurtarması için yalvarmış ve Boğaç Han, annesinin sözünü yerine getirerek babasını kurtarmıştır. Sonuç olarak, Boğaç Han, babasının serbest kalmasını sağlayarak, ona beyliğini ve tahtını geri kazandırmıştır. Bu olay, kadının aile içindeki merkezi rolünü hem annelik hem de yönetici olarak gücünü vurgulayan bir örnek teşkil etmektedir (Teyek, 2017).

Burla Hatun.

Burla Hatun, Dede Korkut Destanı'nda en yiğit, cesur ve namuslu kadın karakterlerinden biri olarak dikkat çekmektedir. Ulaş oğlu Salur Kazan boyu'nda, Burla Hatun, oğlu ile düşmanların eline esir düşer. Bu olay, Burla Hatun'un kahramanlık ve onurlu duruşunun sergilendiği önemli bir anı oluşturur. Burla Hatun'un namusluluğu, Şöklü Melik'in "Biliyor musunuz, Kazan'ın en zoruna giden ne olur? Uzun boylu Burla Hatun gelsin, bize kadeh sunup içki versin. Kazan, bunu duyarsa kahrından ölür." (Teyek, 2017) şeklindeki ifadeleriyle ortaya çıkar. Burla Hatun, esir düştüğü diğer kırk kadın arasında gizlenir. Burla Hatun'un oğluna karşı gösterdiği fedakârlık, onun namusunu kendi canından daha üstün tutan bir tutum sergilemesi, özellikle kafirlerin, Burla Hatun'un oğlunun etini pişirip yedirme isteği üzerinden gözler önüne serilir. Bu durum, Burla Hatun'un hem kişisel onuru hem de annelik gibi değerleri koruma çabalarını gösteren önemli bir örnektir. Burla Hatun, kafirlerin amacını oğluna söyledikten sonra, Uruz annesine şu şekilde demiştir: "Ana, canım ana! O nasıl söz? Sakın ana, sakın! Benim için ağlayıp söyleme, yaş döküp inleme. Kâfirler etimi kesince, kavurup önünüze koyunca kırk bey kızı bir lokma yerse, sen iki ye. Yeter ki kâfir seni bilmesin. Babamın namusu lekelenmesin. Sakın, ana sakın!" (Teyek, 2017). Burla Hatun ve oğlu arasındaki güçlü bağ, özellikle oğlu Uruz'un annesinin onurunu, haysiyetini her şeyden, hatta kendi canından bile üstün tutmasında belirginleşir. Uruz, hem annesinin namusunu ve adını koruma konusunda kararlı bir tavır sergilemekte, hem de babasının onurunu lekelememek adına şarap ve eğlencelerle yapılan gurursuz davranışlara karşı cesurca durmaktadır. Bu durum, Burla Hatun'un oğluna, ailesinin onurunu ve değerlerini her şeyin önünde tutmayı öğütlediğini ve bu değerler uğruna kendi canından dahi feragat edebileceğini göstermektedir.

Bu parçada, Salur Kazan'ın esir düştüğü boyda Burla Hatun ile olan ilişkisi ele alınmaktadır. Burla Hatun'un eşi Salur Kazan kafirlere esir düşerken, oğlu Uruz, babası Salur Kazan'ı kurtarmak için büyük bir mücadele verir. Ancak dikkat çeken önemli bir nüans, Salur Kazan'ın oğlu Uğuz'un, uzun bir süre boyunca, aslında dedesi olan Bayındır Han'ın olduğunu sanmasıdır. Burla Hatun, Uruz'a, babasının Salur Kazan olduğu gerçeğini 16 yaşına kadar gizlemiştir. Bu gizliliğin nedeni olarak, Burla Hatun'un oğlunun kaybindan korktuğu ve onun hayatını tehlikeye atmamak adına bu bilgiyi sakladığı ifade edilir.

Oğul, gizlenen bu bilgiyi öğrenince, ne sebeple kendisinden saklandığını anlamayarak büyük bir öfke duyar. Ancak, Burla Hatun, oğluna açıklamalarda bulunarak, onu koruma içgüdüsünün ve endişesinin kendisini bu kararı almaya zorladığını söyler. Sonuç olarak, oğulun öfkesi, anasının açıklamalarıyla yatıştır. Ana ve oğul arasındaki bu diyalogda, sadece fiziksel değil, aynı zamanda manevi bir koruma, sevgi ve korku arasındaki derin bağlar da vurgulanmaktadır. Burla Hatun, oğlunun güvenliğini düşündüğü için gerçeği ona açıklamamanın ne kadar zor olduğunu anlatır (Teyek, 2017).

Banu Çiçek.

Banu Çiçek'in adı ilk kez Bay Büre Oğlu Bamsı Beyrek Boynunda geçer ve burada cesaret ve savaşçılık duyguları ile zengin, kişisel gücünü ve dövüş ruhunu sergileyen bir karakter olarak karşımıza çıkar. Daha çok erkek kahramanlıklarının ön plana çıktığı bir dünyada, Banu Çiçek kadın gücünü gösteren ve etkisini vurgulayan bir figürdür. Bunun yanı sıra, o, aile kuracağı kişinin yalnızca fiziksel olarak güçlü değil, aynı zamanda akıllı ve fedakâr olmasına da büyük önem verir; bunu da Bay Büre Oğlu Bamsı Beyrek Boynunda açıkça görmek mümkündür: "Atı, benim atımı geçmeyene, oku, benim okumdan ileri düşmeyene, güreş tutunca beni alt et meyene Banı Çiçek görünmez. Yüreğin yetiyorsa gel, yarışıp güreşelim." (Teyek, 2017).

Banu Çiçek'in Dede Korkut'ta en güzel tasvirlerinden biri, Beyrek ile babası Baybörü Han arasındaki bir diyalogda gösterilir. Beyrek, babası Baybörü Han'a, arzusunda olduğu kadın hakkında konuşurken, onun isteklerinin yalnızca güzellik ve dış özelliklerle değil, aynı zamanda mücadele ve savaşta kendini gösteren bir kadınla ilgili olduğunu vurgular. Bu, Banu Çiçek'in hem fiziksel güzelliği hem de savaşçı ruhu ile güçlü ve etkileyici bir figür olarak karşımıza çıkmasını sağlar:

Beyrek: "Ata, bana bir kız alıp ver ki, ben yerimden kalkmadan o kalksın! Ben kara atıma binmeden o binsin! Ben savaşa gitmeden o benim başımı getirsin! Ata, bana böyle bir kız alıp ver," dedi. Atası Baybörü Han şöyle cevapladı: "Oğul, sen kız değil, kendine bir yoldaş-silahdaş istiyorsun. Oğul, belki istediğin kız Baybican Bey'in kızı Banu Çiçek'tir?" Beyrek: "Evet, ağ saçı sakallı aziz ata, istediğim tam olarak odur," dedi (Teyek, 2017). Bu cümlelerden de görüldüğü gibi, Beyrek burada sadece kendisine bir hayat arkadaşı değil, aynı zamanda onun kendi işlerini, hatta savaş zamanında bile yerine getirebilecek bir kadın istediğini ifade etmektedir. Onun istediği kadın hem savaşta hem de günlük hayatta ona destek olabilecek güçlü ve bağımsız bir insan olmalıdır. Beyrek, bu kadının sadece yanında olan biri değil, aynı zamanda her zaman yerine karar verebilecek, kendine güvenen bir lider gibi davranmasını istemektedir.

Banu Çiçek, Türk kültüründe alım, adet ve ahlaka uygun olarak sadakat ve kararlılıkla sevdiğine bağlı kalmış bir karakterdir. Nişanlısı Beyrek kafirlerin eline düştüğünde, tam 16 yıl boyunca Beyrek'in ne ölümünden ne de sağ olduğundan bir haber alınamadı. Ancak buna rağmen, Banu Çiçek sevdiğine olan bağlılığından vazgeçmeyerek kimseyle evlenmemiş ve Beyrek'i beklemiştir. Bu tutum, onun sevgiye ve sadakate olan derin bağlılığını ve karakterinin ne kadar güçlü olduğunu gösterir. Banu Çiçek, bir kadının sadece dışsal güzelliği değil, aynı zamanda içsel gücü ve sevdiğine olan sadakatiyle de değerli olduğunu simgeleyen önemli bir figürdür.

Deli Domrul'un annesi.

Deli Domrul'un annesi figürü, Duha Koca Oğlu Deli Dumral Boyunda önemli bir yer tutar. Her zaman güçlü olduğunu düşünen ve kimsenin onu yenemeyeceğine inanan Deli Domrul, bir gün Allah'a karşı gelir ve öfkesinin sonucunda büyük bir cezaya çarpar. Allah, Deli Domrul'u halsiz bırakmak ve hayatını almak için Azrail'i gönderir. Deli Domrul, canını bağışlaması için Allah'a yalvarır, ancak Allah ona sadece can karşılığı can alabileceğini söyler. Bunun üzerine Deli Domrul, bu dünyada en çok sevdiği

iki kişinin, yani annesi ve babası olduğunu belirtir. Deli Domrul, annesinden, kendi canı pahasına onun için kendini feda etmesini rica etse de annesi onu reddeder:

Ay oğul, ey oğul, izzetli oğul!
Dokuz ay karnımda götürdüğüm oğul!
Onuncu ayında dünyaya getirdiğim oğul!
Ak sütümü emzirdiğim, omuzumda gezdirdiğim oğul!
Vara, zalimlerin elinde tutula idin, Kırk katlı zindanlara atıla idin!
Altın gümüş gücü ile seni kurtara idim.
Yaman kişiye çatmışsın, elim sana yetmez!
Dünya şirin, can tatlı!
Canıma kıyamam. Bunu böyle bil! (Teyek, 2017).

Başlangıçta annesi, fiziksel bağ ve oğlunu nasıl büyütüp yetiştirdiğini, doğum sırasında yaşadığı zorlukları, acılarını ve zahmetini oğluna anlatırken, en sonunda kendi canını, oğlunun canından daha üstün tutarak kendini feda etmez. Görüldüğü gibi, Deli Domrul'un annesi figürü, Dede Korkut destanındaki diğer kadın figürlerinden farklı olarak hayat sevincini, kendi hayatına ve kararlarına daha yüksek bir değer verir.

Aykız.

Deli Dumrul'un eşi-Aykız, annesinden tamamen farklı karakteristik özelliklere sahiptir. Öyle ki, Deli Dumrul, annesinin ve babasının onun için canlarını feda etmeyeceklerini gördükten sonra, çocuklarının annesi olan eşine yönelir. Eşi cevabında

Göz açınca gördüğüm, gönül verip sevdiğim!
Yüksek dağlarında sensiz yaylar isem dağlar mezarım olsun.
Soğuk sularından sensiz içersem kanım sular gibi aksın.
Altınını gümüşünü harcarsam kefen param olsun.
Şahbaz cins atlarına binersem tabutum olsun.
Senden sonra bir yiğidi sevip sarar isem engerek yılanı olsun.
Aman arslanım aman, muhannetmiş anan baban!
Bir canda ne var da kıyamamışlar?
Arş şahit olsun, Kürsi şahit olsun!
Yer şahit olsun, gök şahit olsun!
Kadir Allah şahit olsun!
Benim canım senin canına kurban olsun! (Teyek, 2017).

Yukarıdaki cümlelerde, Deli Dumrul'un eşinin sesinin ve varlığının ne kadar değerli olduğu vurgulanmakta, eşinin olmadığı bir hayatın ne denli zor olacağı tasvir edilmektedir. Eşinin yokluğunda başına gelebilecek her türlü felaketi kabul etmeye ve bu felaketlere boyun eğmeye hazır olduğunu dile getiren Deli Dumrul, onun yokluğunda ölümün ve tüm servetinin anlamsız olacağını ifade eder. Ayrıca, eşine duyduğu sevgi ve sadakatin ölümden bile daha büyük olduğunu belirterek, kendi canını feda etmeye razı olduğunu söylemektedir.

Genel olarak, Dede Korkut Destanı'nda adı geçmeyen Deli Dumrul'un eşi, sevgi, sadakat, fedakârlık ve güven gibi karakteristikleri içinde barındıran bir kadın figürüdür. O, sadece bir eş olmanın ötesinde, kendi hayatını feda edebilecek kadar güçlü ve bağlı bir figür olarak, destanda kadın karakterinin önemli bir temsilcisidir.

Tekfur'un karısı.

Tekfur'un karısı, Salur Kazan'ın esir düştüğü boyda, korku, merak, manipülasyon ve çaresizlik gibi özellikleri bir arada barındıran bir karakter olarak tasvir edilmektedir. Salur Kazan ile Tekfur'un karısının arasındaki diyalogda, Tekfur'un karısının Kazan'ı anlamaya çalışırken sergilediği davranışlar, onun kişiliği hakkında önemli ipuçları verir. İlk cümlelerden itibaren, Tekfur'un karısı Kazan'ı tanımak ve onun hakkında bilgi edinmek isteyen meraklı bir figür olarak betimlenmektedir. "Ayı mıdır, kurt mudur?" gibi ifadelerle Kazan'ın kimliği hakkında tahminler yaparak, onu görmeye gitmektedir. Kazan'ın kimliğini, dehşet verici bir varlık olarak algılasa da onu görme isteği, kadının cesur bir karaktere sahip olduğunu da gösterir (Teyek, 2017).

Devamında, Tekfur'un karısı, Kazan'a karşı duyduğu korkuyu dile getirmekte ve onun varlığını abartarak anlatmaktadır. Kadın, Kazan'ı bir tehdit olarak tasvir ederken, Kazan'ın kontrolü ele geçirdiği ve yeryüzünde dirilerin, yeraltında ise ölümlerin kurtulamayacağı bir varlık olduğunu öne sürmektedir: "Senin elinden ne yeryüzünde dirimiz ne de yeraltında ölümüz kurtulurmuş!" (Teyek, 2017). Bu ifade, Kazan'ın doğüstü bir güce sahip olduğu izlenimini yaratır ve kadının, Kazan'a duyduğu korkunun boyutlarını gözler önüne serer. Kazan'ın kötülüklerini abartarak anlatması ise, onun korkusunu başkalarına aktarmak ve onları da aynı şekilde manipüle etmek amacı taşır. Kadın, Kazan'a karşı duyduğu korkuyu dramatize ederek başkalarına bulaştırmaya çalışır ve böylece psikolojik bir savaş yürütür.

Son olarak, Tekfur'un karısı, Kazan'ın gücünden duyduğu korkuyu ve çaresizliğini dile getirirken, duygusal bir zayıflık sergileyerek yardım istemektedir. Onun, Kazan'ı bir tehdit olarak tasvir etmesi hem korkunun hem de çaresizliğin bir sonucudur. Bu durum, kadının, Kazan'a karşı duyduğu korkuyu başkalarına aktarmaya yönelik manipülasyonunu ve kendi duygusal durumunu dramatize ederek yardım istemesini yansıtır.

Özetle, Tekfur'un karısı, korku, çaresizlik ve manipülasyon içinde, Kazan'ı abartılı bir şekilde kötülükle tanımlayarak çevresindekileri etkilemeye çalışan, duygusal açıdan savunmasız ve bağımlı bir karakterdir. Kazan'a karşı duyduğu korkuyu hem kişisel hem de toplumsal düzeyde yayarak, kendi çıkarları doğrultusunda başkalarını etkilemeye çalışmaktadır.

Selcen Hatun.

Selcen Hatun, Kanglı Koca Oğlu Kan Turalı Boyu'nda adı geçen ve Trabzon Tekfur'un kızı olan bir karakterdir. Selcen Hatun, güzelliğiyle çevresindekileri büyülemiş ve bu zarıflığı nedeniyle "Sarı" lakabını almıştır. Boyun bir kısmında, Sarı renkli elbise giydiği ve bu özelliğiyle dikkat çektiği belirtilir: "Kız meydanda bir köşk düzeltmişti. Yanındaki tüm kızlar kırmızı giymiş, sadece kendisi sarı renkli elbise giymişti. Yüksekten izliyordu." (Teyek, 2017). Ancak Selcen Hatun yalnızca güzelliğiyle değil, aynı zamanda cesareti ve yiğitliğiyle de tanınmış bir figürdür. Çocukluk yıllarından itibaren cesur ve savaşçı bir şekilde yetiştirilmiş ve bu özellikleriyle boyda sıkça yer almıştır. Boyun bir bölümünde, Selcen Hatun'un fiziksel ve savaşçı özellikleri şu şekilde tasvir edilmiştir: "Trabzon Beyi'nin bir kızı varmış. Adı Selcen Hatun'dur. Selcen Hatun, çok güzel bir kızmış. Güzelliğinin yanı sıra yiğit ve kahramanmış. Bir at binişi varmış; rüzgâr ve fırtına gelse de arkasından yetişilemez, yarı yolda nefesi kesilirmiş. Bir yay gerer, iki başlı ok atarmış. Attığı ok yere düşmez, uçar gider, dünyanın çevresinde döner dururmuş. Hele kılıç kullanışı ve mızrak vuruşu görülmeye değermiş." Selcen Hatun'un bu olağanüstü becerileri, babasının onu kendisi gibi cesur bir bey ile evlendirmek istemesine yol açmıştır.

Trabzon beyi, Selcen Hatun'u almak isteyen beyden üç zorlu hayvanı—kara boğa, sarı buğra ve boz arslan—yemek olarak istemiştir. Boyda, Selcen Hatun'un sadece cesaretini değil, aynı zamanda

merhametini de gösteren bir örnek bulunur. Sevdığı adam Kan Turalı'nın ellerini bağladığında, ona acıyıp ellerinin serbest bırakılması için dua etmiştir: "Kan Turalı'nın cemali ortaya çıkınca, Selcen Hatun çarpılı vermiş. Dizlerinin bağı çözülmüş. Eli ayağı birbirine dolaşmış. Bir anda kara sevdaya tutulmuş. Yanındaki kızlara, 'Hakk Teâlâ, babamın gönlüne merhamet verse de başlık kesip beni şu yiğide verse.' demiştir." (Teyek, 2017). Bu, onun duyarlı ve sevdiğine karşı duyduğu derin bağlılığı yansıtır.

Selcen Hatun aynı zamanda öngörücü, dikkatli ve tehlikeli durumlarla başa çıkmaya hazırlıklı bir karakter olarak da betimlenir. Bunun bir örneği şu şekilde verilir: "Oğuzların başına ne kaza gelirse, uykudan gelirmiş. Kan Turalı, yemek yedikten sonra olduğu yere yatmış. Bir anda gözleri uykuya dalmış. Selcen Hatun, yiğidinin uyuduğunu görünce, 'Dağ başı tekin olmaz' diyerek kalkmış. Zırhını giymiş, kolçağını geçirmiş, dizliğini bağlamış, miğferini takmış, kılıcı kuşanmış ve at binmiş. Yüksekçe bir tepeye çıkarak mızrağını yere dikmiş ve beklemeye başlamış." Kan Turalı, nişanlısının bu hazırlıklı ve zırhlı şekilde olduğunu görünce şaşkınlık yaşamıştır (Teyek, 2017).

Sonuç olarak, Selcen Hatun, Dede Korkut Destanı'ndaki diğer kadın figürleri gibi cesaret, yiğitlik, merhamet, güzellik ve zarafet gibi özellikleri taşıyan bir karakterdir. Sevdiklerine sadık, cesur ve merhametli bir kadın olarak, her zaman sevdiklerine karşı bu değerleri sergileyerek onların yanında olmuş, destanda önemli bir yer edinmiştir.

Yöntem

Bu araştırma, *Dede Korkut Hikâyeleri*'ndeki kadın karakterlerin liderlik rollerini ve temsil biçimlerini incelemek amacıyla nitel araştırma deseni çerçevesinde yapılandırılmıştır. Nitel yöntem, metinlerin bağlamsal ve derinlemesine analizine olanak sağlayarak, karakterlerin söylem ve eylemlerinin kültürel ve toplumsal anlamlarını ortaya çıkarmayı hedefler. Araştırma kapsamında hem söylem analizi hem de içerik analizi teknikleri birlikte kullanılarak, çok yönlü bir çözümleme yaklaşımı benimsenmiştir.

Araştırma Nesnesi ve Veri Kaynağı

Araştırmanın temel veri kaynağını, *Dede Korkut Kitabı*'nda yer alan 12 boydan kadın figürlerinin temsil edildiği metin bölümleri oluşturmaktadır. İncelenen kadın karakterler arasında Burla Hatun, Gülçehre, Banu Çiçek, Deli Dumrul'un annesi, Aykız, Selcen Hatun ve Tekfur'un karısı yer almaktadır. Bu figürler, sözlü ve yazılı anlatımlarda sergiledikleri söylem, davranış, karar alma süreçleri ve aile içindeki roller üzerinden analiz edilmiştir.

Veri Toplama Aracı

Veriler, *Dede Korkut Kitabı*'nın yazılı metinlerinden elde edilmiş, özellikle kadın karakterlerin yer aldığı bölümler sistematik biçimde taranmıştır. Doğrudan anlatımlar, diyaloglar ve olay betimlemeleri incelenmiş; liderlik davranışlarına işaret eden ifadeler ve eylemler, tematik olarak kodlanmıştır.

Veri Analizi Yöntemi

Araştırma kapsamında iki temel analiz yöntemi kullanılmıştır:

1. **Söylem Analizi:** Kadın karakterlerin dilsel ifadeleri, kelime seçimleri ve konuşma biçimleri analiz edilerek, toplumsal rollerle kurdukları anlam ilişkileri değerlendirilmiştir. Bu analiz, karakterlerin kültürel normlar ve toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında nasıl konumlandığını ortaya koymayı amaçlamaktadır.

2. **İçerik Analizi:** Söylem analizinden elde edilen bulgular içerik analiziyle desteklenmiş; karakterlerin liderlik tarzları, toplumsal roller, duygusal zekâ, karar alma biçimleri ve değer aktarımı gibi temalar üzerinden sınıflandırılmıştır. Bu temalar, modern liderlik yaklaşımlarına (örneğin: hizmetkâr liderlik, karizmatik liderlik, dönüşümcü liderlik) göre kategorize edilerek karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

Bulgular

Dede Korkut'un Toplumunda Kadınların Liderlik Rolü

Dede Korkut Destanı'ndaki kadın karakterler, belirgin şekilde özveri, rehberlik, stratejik düşünme, cesaret ve etkili iletişim gibi önemli nitelikleri temsil eder. Kadın figürlerinde en dikkat çeken özellik, anneliğin yalnızca biyolojik bir ebeveynlik rolü üstlenmekle kalmayıp, aynı zamanda aileye sevgi, koruma ve rehberlik sağlama kapasitesinin de önemli ölçüde arttırılmasıdır. Örneğin, Burla Hatun'un Salur Kazan'ı kâfirlerin elinden kurtarması için oğluna verdiği tavsiyeler ve yönlendirmeler, ya da Gülçe'nin derin sevgi ve özlemiyle oğlunu iyi bir insan olmaya teşvik etmesi bu türden örneklerdir. Destanın pek çok bölümünde anneler, güçlü bir empati ve annelik içgüdüleriyle oğullarını her türlü tehlikeye karşı korumaya çalışır. Burla Hatun'un liderlik anlayışında annelik ve koruma, önemli bir yer tutar; oğlu ile yaptığı açıklamalarla zor seçimlerinin nedenlerini açıklar ve öfkesini yatıştırmaya çalışır. Bu, güçlü bir liderin etrafındakilerini anlaması ve onları koruma isteğinin önemini vurgular. Bununla birlikte, annelik içgüdüünün ötesinde özgür iradesiyle dikkat çeken bir başka kadın figürü, Deli Domrul'un annesidir. Destanda kadınların ilk ve en temel rolü annelik olsa da Deli Domrul'un annesi, oğlunun durumu kritik bir hal aldığı anda, oğlunun hayatını korumak için kendi iradesini ondan üstün tutar. Bu figür, kadının toplumsal ve ailesel sorumluluklar adına aldığı bağımsız kararların, bireyin yaşamındaki en önemli etkenlerden biri olabileceğini gösterir. Kadınların toplumsal ve ailevi değerleri gelecek nesillere aktarmadaki rollerini, Burla Hatun'un oğluna, ailenin onurunu ve değerlerini savunma görevini aşılama çabasında görmek mümkündür. Liderin, toplumu yönlendirebilecek ve değerleri aktarma konusunda eğitici bir rol üstlenmesi gerektiği de bu bağlamda vurgulanır (Teyek, 2017).

Destanda, kadınlar sadece anne olarak değil, aynı zamanda aile birliğini ve gücünü koruyan liderler olarak da karşımıza çıkar. Birçok kadın figürü, eşleri ve oğulları arasında güçlü bağlar kurarak ailelerinin birlikte hareket etmelerine yardımcı olur, bu da ailelerin daha güçlü ve uzun süre varlıklarını sürdürmelerine olanak tanır. Burla Hatun, ailenin birliğini ve gücünü koruyarak hem kendi onurunu hem de ailesinin onurunu savunur, böylece aile içindeki rolünü pekiştirir. Burla Hatun'un liderliğinde şekillenen aile, toplumsal değerlerin ve kültürün korunduğu bir alan haline gelir. Bu figürlerde, yıllarını ailenin refahına adanmış fedakârlık ve korumacılık özellikleri de belirgin şekilde öne çıkar. Gülçehre'nin, oğlunun doğumunu ve sağlıklı büyümesini sağlamak amacıyla yaptığı fedakârlıklar, onun toplumsal sorumluluk taşıyan bir lider olarak özverisini gösterir. Aynı şekilde Burla Hatun da oğlunun hayatını kurtarmak için kendi hayatını tehlikeye atar, böylece onur ve haysiyetin her şeyden önce geldiğini oğluna öğretir. Bu, liderliğin kişisel çıkarlar bir kenara bırakılarak aile ve toplumsal değerler için fedakârca davranılması gerektiğini gösterir (Teyek, 2017).

Kadın ve erkeğin eşit haklara sahip olmadığı bir toplumda cesur ve bağımsız olmak, çok büyük bir fedakârlık gerektirir. Ancak Dede Korkut Destanı'nda, bazı kadın figürleri kendi eşlerini seçerken aynı zamanda kendilerinin belirlediği koşullara göre evlenilecek kişiyle şartlar koyarlar. Banu Çiçek, "Atımı geçmeyene, okumun önüne düşmeyene, gürüşte beni yenmeyene Banı Çiçek görünmez" (Teyek, 2017) diyerek, hangi türden bir hayat arkadaşı aradığını açıkça belirtir. Banu Çiçek, destanın en güçlü kadın savaşçılarından biri olarak kararlılığı ve savaşçı ruhuyla öne çıkar. Onun savaşçı kimliği, liderliğin yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda zihinsel bir güç gerektirdiğini de vurgular.

Dede Korkut Destanı'ndaki kadın karakterlerin çoğu cesur, korkusuz ve ailenin ile toplumun istikrarını koruyan figürlerdir. Bu kadınlar, aynı zamanda toplumun değerlerini ve gelecek nesillere taşınması gereken olumlu özellikleri temsil ederler. Ancak, Tekfur 'un eşi, çevresindeki dünyayı abartarak korku yaratmaya çalışan, gerçeği çarpıtarak durumu büyüten bir karakter olarak farklılaşır. Örneğin, Tekfur 'un eşi, Salur Kazan'a yönelik söylemleriyle onun varlığına karşı duyduğu korkuyu ve çaresizliği ifade eder. Salur Kazan'a sorular sorarak onun yaşam tarzını sorgularken, Kazan Bey'in cevabına duyduğu şaşkınlık, kadın figürünün kolayca etkilenen ve duygusal olarak zayıf bir karakter olduğunu gösterir. Kazan Bey'in cevabı ise oldukça sert ve anlamlıdır: "Ölümler arasında ondan daha iyisi yoktur. Her zaman ona biniyorum" (Teyek, 2017). Bu ifadeler, kadının çaresizliğini, gerçeği çarpıtma ve manipülasyon yoluyla etrafındaki insanları kontrol etme arzusunu ortaya koyar. Hikâyenin devamında, "Kadın, iki eliyle kafasına vurarak koşmuş. Bir yanda da "Vay ki vay! Senin elinden ne yeryüzünde dirimiz ne de yer altında ölümüz kurtulmuş!" diyerek doğruca Tekfura varmış: "Kerem eyle, o Kazan'ı kuyudan çıkar. Kızcağızımın belini koparacak. Yeraltında hep kızcağızıma biniyormuş. Diğer ölümlerimizi de toplayıp yedekte çekiyormuş. Hem ölümlerimiz için verdiğimiz yemeği ellerinden alıp yiyormuş. Onun elinden ölümüze de dirimize de kurtuluş yokmuş. Dininin aşkına onu kuyudan çıkar." diye ağım ağım ağlamış. Sızım sızım sızlamış" (Teyek, 2017) diyalogunda duygusal manipülasyon yoluyla başkalarını kontrol etme yeteneğine sahip olduğu ve zorlayıcı ve gizli gücü kolaylıkla kullandığı görülmektedir.

Destanda, güzellikleri ve zarafetleriyle dikkat çeken, toplumda çok değerli ve referans gücüne sahip kadın karakterler de bulunmaktadır. Bunların başlıca örnekleri Selcen Hatun ve Burla Hatun'dur. Selcen Hatun'un olaylara karşı olan hazırlığı ve kahramanlık anlayışı, onun güçlü liderlik özelliklerini gözler önüne serer. Bir olay sırasında, oğlunun uyuduğunu fark ettiğinde, Selcen Hatun "Dağın tepesi özgür değil" diyerek hemen hazırlıklara başlar. Zırhını giyip, kaskını takarak ve kılıcını kuşanarak tehditlere karşı hazır hale gelir. Bu durum, Selcen Hatun'un sadece fiziksel değil, aynı zamanda zihinsel olarak da olayları önceden tahmin edip tehditlere karşı cesurca karşı koymaya hazır bir lider olduğunu gösterir.

Burla Hatun ise aile ve toplumda güven sağlayan, etkili iletişimiyle öne çıkan bir liderdir. Oğlu ile ustaca kurduğu iletişim sayesinde, 16 yıldır kendisini görmeyen babasını kâfirlerin elinden kurtarmıştır. Burla Hatun'un bu başarısı, onun bilgi ve tecrübelerini toplumsal değerler için kullanmada ne kadar yetkin olduğunu gösterir. Burla Hatun, sadece bir anne ve eş olarak değil, aynı zamanda toplumun ve ailenin sağlıklı bir şekilde işleyişini sağlayan bir lider olarak da ön plana çıkar. Bu figür, liderliğin sadece cesaretle değil, aynı zamanda bilgi ve uzmanlıkla da pekiştiğini vurgular.

Kadın Karakterlerin Modern Liderlik Kavramlarına Yansımaları

Dede Korkut Destanı'ndaki kadın karakterler, geleneksel toplum yapısının ötesinde, modern liderlik kavramlarına dair önemli yansımalar taşır. Destan'daki kadınlar, yalnızca geleneksel annelik ve eşlik rollerini yerine getiren bireyler değil, aynı zamanda cesur, stratejik ve liderlik vasıflarına sahip figürler olarak betimlenirler. Bu özellikleri, günümüz modern liderlik kavramlarıyla oldukça paralellik gösterir. Kadın karakterler, cesaret, stratejik düşünme, toplumsal sorumluluk ve empati gibi modern liderlik becerilerini sergileyerek, liderliğin sadece erkeklere ait bir özellik olmadığını ve kadınların da toplumsal, askeri ve siyasi alanda güçlü birer lider olabileceğini kanıtlarlar. Dede Korkut Destanı'ndaki her kadın figürü, özelliklerine dayanarak liderlik kavramlarına göre aşağıdaki şekilde gruplaştırılmıştır:

Tablo 1. Destandaki kadın figürlerinin liderlik kavramlarına göre sınıflandırılması.

Kadın Figürleri	Liderlik Özelliği	Liderlik Yaklaşımı
Gülçehre	Fedakârlık Toplumsal sorumluluk Aileyi destekleme	Fedakâr Liderlik

	Planlama Hedef belirleme Karar verme Başarıyla uygulama	Strateji Liderlik
	Duygusal zekâ Etkili iletişim Empatik iletişim İkna kabiliyeti Motivasyon sağlama	Otantik Liderlik
Burla Hatun	Kişisel çıkarları bir kenara bırakma Zorluklar karşısında kararlılık Değerleri önceliklendirme Aile ve toplum için özveri Rol model olma	Hizmetkar Liderlik
	Aile onurunu koruma Manevi değerler ve onur Kararlarında onur önceliği Toplumsal değerleri savunma	Etik Liderlik
	Zorlu koşullarda cesaret Düşmanla yüzleşme İnançlı Fedakârlık	Dönüşümcü Liderlik
	Fiziksel güç ve savaşçı ruh Bağımsız karar verme Savaşta ve günlük hayatta destek olma Zorluklara karşı dayanıklılık Kendine güvenerek yola çıkma	Bağımsız Liderlik
Banu Çiçek	Sevdiğine derin bağlılık Zorluklar karşısında sabır ve azim Kişisel fedakârlık Sadakatin ve güvenin temel değer olması	Otokratik Liderlik
	İçsel güç ve bağımsızlık Fiziksel ve zemin eşitlik	Eşit Liderlik
Deli Domrulun Annesi	Kendi değerlerine bağlılık Kendi yaşamına saygı Özgür irade	İçsel Liderlik
	Sınır koyma ve kendi alanını koruma Bireysel sorumluluk	
	Uzun vadeli planlama ve hedef belirleme Duygusal zekâ ve stratejik düşünme	Sürdürülebilir Liderlik
Aykız	Fedakârlık Empati Başkalarının ihtiyaçlarını önceliklendirme Güçlü bir hizmet aşkı Alçakgönüllülük	Hizmetkar Liderlik
	Duygusal farkındalık İletişim becerileri Duygusal bağ kurma	Duygusal Zeka Liderliği
Tekfurun Karısı	Korku yaratma Gerçekliği çarpıtma Başkalarını kontrol etme Emosyonel manipülasyon Gizli güç kullanımı	Toksik Liderlik
	Duygusallık zayıflık ve korku gösterme Duygusal bağımlılık Çaresizlik ve zayıflık ifadesi Bağımlılık ve etkileme	Bağımlı Liderlik
	Çevresindeki dünyayı anlama isteği Bilgi edinme arayışı Korkuyu yönetme ve yönlendirme Bilgiyle manipülasyon	Merak ve Bilgiye Dayalı Liderlik
	Güzellik Zarafet Cesar etlik Çevresinde ilgi odağı	Karizmatik Liderlik
Selcen Hatun		

Etkileyici davranışlar Savaşçılığı ve kahramanlığı	
Çevresindekileri cesaretlendirme ve onların kendi potansiyellerine ulaşmalarına yardımcı olması	Dönüşümcü Liderlik
Olayları önceden tahmin etme Tehditlere karşı hazırlık	Stratejik Liderlik

Kaynaklar: (Demir, Yılmaz & Çevirgen, 2010; Harris, 2009; Nawaz ve Khan, 2016; Mango, 2018; Burns, 2012; Conger, 2015; Lipman-Blumen, 2010; Hargreaves ve Fink, 2012; Patterson, 2003).

Dede Korkut Destanı'ndaki kadın figürlerini liderlik kavramlarına göre sınıflandırmak, sadece kadınların kahramanlıklarını ve toplumsal rollerini anlamakla kalmaz, aynı zamanda destanın içindeki toplumsal yapıyı da yansıtır. Kadınlar, bazen pasif birer karakter değil, toplumun şekillenmesinde, kahramanlıkta ve kültürel yapının korunmasında önemli aktörlerdir. Bu figürler, toplumsal normlarla şekillenen ve bir o kadar da onları aşabilen liderlik örnekleri sunar.

Sonuç

Dede Korkut Hikayeleri, Türk edebiyatının önemli bir parçası olarak hem kültürel hem de toplumsal değerlerin yansımasıdır. Bu hikayelerde, kadın figürlerinin genellikle arka planda yer almasına rağmen, bazı karakterler güçlü, cesur ve liderlik vasıflarına sahip olarak öne çıkmaktadır. Bu durum, Dede Korkut'un anlatılarındaki kadın karakterlerin, o dönemin geleneksel yapısının ötesinde, daha derin ve çok yönlü roller üstlendiğini göstermektedir.

Kadınların liderlik özellikleri, yalnızca erkek egemen bir toplumda hayatta kalmaya yönelik bir strateji değil, aynı zamanda toplumun sosyal ve kültürel yapısının şekillenmesinde etkili olan önemli bir faktördür. Dede Korkut Hikayelerinde görülen kadın karakterler, cesaret, akıl ve stratejik düşünme gibi liderlik özelliklerini sergileyerek, dönemin kadınının güç ve etki sahibi olabileceğini gösterir. Özellikle, Oğuz boylarının geleneksel değerlerini korumak için kritik kararlar veren, kocalarını veya oğullarını savaşta destekleyen kadın figürleri, bu hikayelerin içinde derin bir anlam taşımaktadır.

Bununla birlikte, kadınların liderlik rolleri ve toplumdaki yerleri, çoğu zaman toplumsal normlar ve değerlerle şekillenen bir çerçeveye dayanır. Kadınlar, bu normlar çerçevesinde ancak belirli koşullar altında liderlik gösterebilmektedirler. Örneğin, Dede Korkut Hikayelerinde yer alan bazı kadın karakterler, ya doğrudan savaşlarda aktif bir rol almakta ya da evdeki erkeklerin kararlarını etkileyen stratejik kararlar vermektedir. Ancak genel olarak, bu kadınların liderlik rolleri, genellikle onların erkeklerin yanında veya erkekler aracılığıyla belirlenmektedir.

Dede Korkut Hikayelerindeki kadın figürlerinin liderlik özellikleri, sadece o dönemin sosyal yapısını değil, aynı zamanda kadınların tarihsel ve kültürel bağlamda nasıl algılandığını da gösterir. Bu karakterlerin toplumda güçlü ve etkili figürler olarak kabul edilmesi, dönemin toplumsal yapısının evrimsel sürecini anlamamıza katkı sağlar. Makalede, Dede Korkut'un toplumunda yer alan önemli kadın karakterleri ayrı ayrı incelenerek liderlik kavramlarına uygun bir şekilde gruplandırılmıştır. Sonuçta, kadın figürleri arasında en çok görülen başlıca liderlik kavramı Karizmatik Liderlik olmuştur. Etkileyici davranışlar, dikkatleri kolaylıkla üzerine çekme yeteneği, incelik ve güzellik, birçok kadın karakterde bulunan özelliklerdir ki, bunlar aynı zamanda Karizmatik liderliğin özelliklerindendir. Çocuklarını sadece toplum değerlerine göre büyütmek değil, aynı zamanda onları cesaretlendirmek, kendi potansiyellerine ulaşmalarına yardımcı olmak, tehlikeli durumlarda yönlendirmek gibi Dönüşümcü Liderlik kavramının karakteristik özelliklerini taşıyan Selcen Hatun, karşımıza çıkmaktadır. Savaş, her an tehlike olabilecek, kafirlerin etkisine maruz kalan bir toplumda yaşamak, sadece erkekleri değil, aynı zamanda kadınları da stratejik düşünmeye, gelecekte yaşanabilecek tehlikelere hazırlıklı olmaya ve planlı yaşamaya zorlamış ve bu durum, Stratejik liderliğin şekillenmesine yol açmıştır. Bunun en belirgin örnekleri, Gülçehre ve Selcen Hatun'dur. Eşlerinin çoğu zaman avlarda, kafirlerle

mücadelede ya da kafirlere esir düşmesi, onları çocuklarını tek başına büyötmeye zorlamış, ancak buna rağmen, hikayedeki kadın karakterler çocuklarını babalarına sadık ve sevgiyle yetiştirmiştir. Bütün bunlar, kendi oğullarıyla etkili iletişim, yüksek seviyede ikna kabiliyeti ve duygusal zekanın iyi olması sonucu ortaya çıkan İletişim liderliğinin özellikleridir.

Sonuç olarak, Dede Korkut Hikayelerindeki kadın figürleri, dönemin toplumsal yapısını ve kadınların toplumdaki yerini anlamamıza önemli katkılar sunmaktadır. Karizmatik Liderlik, Dönüşümcü Liderlik, Stratejik Liderlik, İçsel Liderlik, Hizmetkar Liderlik gibi farklı liderlik kavramları, bu kadın karakterlerde kendini farklı şekillerde göstermektedir. Dede Korkut Hikayelerindeki kadın karakterler, liderlik özellikleri bakımından yalnızca o dönemin toplumsal yapısını yansıtmakla kalmaz, aynı zamanda kadınların güçlerini ve etkilerini çeşitli yönleriyle ortaya koyar. Bu durum, tarihsel ve kültürel bağlamda kadınların toplumdaki önemli rollerinin anlaşılmasına ışık tutmaktadır.

Araştırma ve Yayın Etiğı Beyanı

Bu çalışma, araştırma ve yayın etiğine uyularak hazırlanmıştır.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Bu çalışma, tek yazarlı olarak hazırlanmıştır.

Teşekkür

Bu makaleyi yazma sürecinde bana destek olan ve teşvik eden hocam Prof. Dr. Şefika Şule Erçetin'e teşekkür ederim.

Çıkar Beyanı

Yazarın hiçbir kişi, kurum ve kuruluşla çıkar çatışması yoktur.

Kaynakça

- Burns, J. M. (2012). *Leadership*. Open Road Media.
- Conger, J. (2015). Charismatic leadership. *Wiley Encyclopedia of Management*, 1-2.
- Demir, C., Yılmaz, M. K., & Çevirgen, A. (2010). Liderlik yaklaşımları ve liderlik tarzlarına ilişkin bir araştırma. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 2(1), 129-152.
- Gökyay, O. G. (1976). *Dede Korkut hikayeleri*. Milli Eğitim Basımevi: İstanbul.
- Hargreaves, A., & Fink, D. (2012). *Sustainable leadership*. John Wiley & Sons.
- Harris, A. (2009). Creative leadership: Developing future leaders. *Management in Education*, 23(1), 9-11.
- Lipman-Blumen, J. (2010). Toxic leadership: A conceptual framework. In *Handbook of top management teams* (pp. 214-220). London: Palgrave Macmillan UK.
- Mango, E. (2018). Rethinking leadership theories. *Open Journal of Leadership*, 7(01), 57.
- Nawaz, Z. & Khan, I. (2016). Leadership theories and styles: A literature review. *Leadership*, 16(1), 1-7.
- Özsoy, B. S. (2008). *Dede Korkut kitabı: transkripsiyon-inceleme-sözlük*. Ankara: Akçağ.
- Patterson, K. A. (2003). *Servant leadership: A theoretical model*. Regent University.
- Teyek, S. (2017). *Dede Korkut hikayeleri*. Millî Eğitim Bakanlığı: Ankara.

Extended Abstract

The Dede Korkut Epic, one of the most significant works in Turkish literature, primarily focuses on the heroic deeds of the Oghuz Turks, featuring numerous male figures who exemplify bravery, honor, and leadership. However, within this narrative, the role of female characters, though often secondary in relation to their male counterparts, carries profound implications. These women play crucial roles as leaders in their families and communities, demonstrating leadership qualities that are integral not only to the preservation of cultural values but also to the overall stability of the society they inhabit. Through various female figures, the epic illustrates the diverse forms of leadership, ranging from maternal authority to strategic decision-making, and from emotional intelligence to the ability to confront societal challenges with bravery.

The women in the Dede Korkut Epic exhibit various forms of leadership, often stemming from their roles as mothers, wives, and protectors of the social order. Their leadership is not limited to command and authority in a traditional sense, but often encompasses emotional strength, wisdom, and the ability to influence and guide those around them. They exhibit resilience in the face of adversity, communicate effectively, and engage in decision-making processes that affect the well-being of their families and communities.

In the epic, maternal leadership is one of the most significant roles occupied by women. The bond between mother and child is central to many of the narratives, and the mothers in the epic do not merely play the role of caregivers but also function as moral guides and protectors of family honor. For example, Burla Hatun stands out as a strong maternal figure who not only nurtures her son, Salur Kazan, but also guides him through challenges, often advising him on the choices he must make. In the scene where Burla Hatun must save her husband from the clutches of the enemy, her leadership qualities come to the forefront. She offers counsel and emotional support, acting as both a protector and a strategic advisor. This ability to influence decisions demonstrates the essential role of women as moral and emotional anchors in the epic.

The maternal leadership depicted in the epic is also seen through the character of Gülçehre, who sacrifices her own well-being for the health and protection of her son. Her actions symbolize not only physical but also emotional and moral sacrifice, as she provides the nourishment and support needed to ensure her child's growth. By taking on such responsibility, these female characters fulfill vital roles within the family unit and, by extension, society. They also demonstrate that leadership involves understanding and managing the complexities of familial relationships, where empathy and compassion are as important as strength and courage.

Beyond their roles as mothers, several female characters in the Dede Korkut Epic also engage in more strategic forms of leadership, positioning themselves as protectors of societal values and family honor. Selcen Hatun, for example, displays a type of foresight and preparedness that is usually attributed to male warriors. In a scene where danger looms, Selcen Hatun anticipates the threat and prepares for battle by donning armor and taking up arms. Her proactive response to the danger surrounding her family reflects a leader who is not only protective but also strategic in her approach to challenges. She embodies the qualities of a warrior, but with a sense of maternal protection and wisdom that sets her apart from the typical heroic figures in the epic.

Similarly, Burla Hatun is another prime example of a female character who showcases a more tactical leadership style. When her husband is taken captive by the enemy, Burla Hatun, using both her intellect and strength, orchestrates the rescue operation. Her leadership transcends the mere protective role of a mother; she is deeply involved in the decision-making process, providing insights and guidance

to ensure the success of the mission. Her ability to balance emotional intelligence with strategic thinking reinforces the idea that leadership, in the context of the epic, is multi-faceted and not confined to physical prowess alone.

Another key characteristic of female leadership in the Dede Korkut Epic is the ability to use emotional intelligence and effective communication to maintain order and instill moral values within their families and communities. The women in the epic are often seen as the communicators and mediators, offering advice and counsel in moments of crisis. Banu Çiçek is one such character who plays a significant role in ensuring the continuity of values and traditions through emotional support and advice. Her words are often guiding principles that provide clarity and direction in tumultuous situations. Banu Çiçek's leadership is rooted in her ability to understand and communicate the emotional needs of those around her, demonstrating that leadership can take many forms, including empathetic and nurturing guidance.

Furthermore, the mothers in the epic are also tasked with teaching their children about values such as honor, integrity, and bravery. Burla Hatun, in particular, demonstrates her leadership by not only advising her son, Uruz, but also by instilling in him the importance of family honor and loyalty. This act of moral education underscores the role of women as bearers of cultural and ethical values, ensuring the preservation of social norms and traditions across generations.

The women of the Dede Korkut Epic are far more than passive figures. They emerge as leaders who wield influence and authority through various means, including maternal guidance, strategic thinking, emotional intelligence, and independent decision-making. Through characters like Burla Hatun, Selcen Hatun, Banu Çiçek, and Gülçehre, the epic portrays women as complex and multifaceted leaders who contribute significantly to the preservation and development of both their families and the wider society. Their leadership transcends conventional gender roles, demonstrating that true leadership is rooted in the ability to protect, guide, and shape the future through wisdom, courage, and compassion. The Dede Korkut Epic, therefore, presents a rich tapestry of female leadership, emphasizing the importance of women's roles in shaping both the family and the social fabric of the Oghuz Turkic community.